

**POSITION PAPER: “JURIDISCH KADER SCHIET TE KORT.
MONITOREN TOT JE EEN ONS WEEGT”.**

*Rondetafelgesprek over de plannen van supermarkten en de levensmiddelenindustrie
voor de uitvoering van het statiegeldsysteem voor blikjes*

Voorgeschiedenis

Ons kantoor is gespecialiseerd in milieurecht, met ‘Verpakkingen, hergebruik, recycling en statiegeld’ als bijzondere tak van sport.

In 2014 brachten wij een lijvige Legal Opinion uit over de dreigende afschaffing van statiegeld. Als producenten en importeurs, via de zogenaamde **Raamovereenkomst Verpakkingen 2012 – 2022**, over een x-aantal ‘*hekjes zouden springen*’, dan zouden zij ‘*de afschaffing van statiegeld op PET-flessen*’ van een eerdere staatssecretaris ‘cadeau’ krijgen. De monitoring ervan werd een ramp. Rijkswaterstaat en ILT heel vaak niet precies wat ze moesten toetsen. Definities ontbraken. En uiteindelijk was de conclusie na zoveel jaren (in 2015) dat de producenten en importeurs deels niet waren geslaagd in de naleving van de afspraken.

In 2015 lanceerde het bedrijfsleven het project **Schoon Belonen**. Gemeenten en verenigingen zouden zwerfende blikjes en flesjes gaan opruimen tegen een kleine vergoeding. Het project liep in 2016 en 2017. Ons kantoor diende bij de 80 deelnemende gemeenten in totaal ongeveer 170 Wob-verzoeken in en bracht de resultaten in kaart. Het project Schoon Belonen bleek een flop. De meeste gemeenten kregen het amper geregeld. Er waren te weinig verenigingen. Men haakte snel weer af. En als er al een verbetering in de gemeente te zien was, dan ging het om een paar procent – direct naast een school of sportvereniging. Nederland als geheel werd er in ieder geval niet schoner van.

In 2016 dienden wij namens een handhavingsverzoek in namens milieuorganisaties, omdat het bedrijfsleven de zogenaamde **recyclingnormen voor glazen verpakkingen** niet naleefden. Jaar-in-jaar-uit werd er met glasbakken e.d. te weinig glas ingezameld. Eindeloze procedures zijn het gevolg geweest. Tot en met 2020 is de zaak vijf keer door de Raad van State behandeld. De ILT gaf de milieuorganisaties gelijk, maar gaf ook aan dat de ILT eigenlijk geen goed instrument had om te handhaven. De ILT was afhankelijk van het Afvalfonds en het systeem van glasbakken dat zij hadden gekozen. Het Afvalfonds was, volgens de Raad van State, dan weer afhankelijk van burgers en gemeenten, waardoor de recyclingnormen niet zouden kunnen worden afgedwongen, maar hooguit ‘*dichter worden benaderd*’. ([Raad van State, 23 januari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:150](#)).

Statiegeld op flesjes. En straks op blikjes.

De huidige **statiegeldregeling op kunststof flesjes** is in werking getreden op 1 juli 2021. Opvallend aan die regeling is dat er bijna niets is geregeld. In andere landen zie je dan een regeling, waarin b.v. is beschreven dat verkooppunten flesjes moeten innemen en statiegeld moeten retourneren; vaak ook tegen een behoorlijke vergoeding. In Nederland bestaat de hele regeling daarentegen maar uit een paar artikelen. Feitelijk draait de hele regeling rond het algemene inzamel- en recyclingdoel van 90%. Zo’n simpele regeling

lijkt charmant. Het idee is dat verkoop en inzameling de verantwoordelijkheid van producenten en importeurs is. Maar feitelijk schiet de regeling ernstig te kort. Bij bioscopen, fitnesscentra, sportverenigingen en winkels als HEMA is er geen inzamelsysteem voor statiegeldflesjes. Soms hebben ze wel ergens een bak staan waarin je een flesje kan achterlaten voor 'het goede doel'. Je statiegeld krijg je hoe dan ook niet terug, tenzij je misschien veel rumoer maakt. Statiegeld Nederland schreef recent op zijn website blij te zijn dat ze er 80% wordt ingeleverd en gerecycled. Dat percentage kan nog niet worden bevestigd, maar schiet hoe dan ook te kort. De wettelijke plicht is 90%. De afgesproken inzameling bij stations en tankstations is niet gerealiseerd.

Nu komt het bedrijfsleven ter zake van de **inzameling van statiegeldblikjes** dan alwéér met een out-of-the-box-plan. Zelfs de inzameling in supermarkten (die dus al te kort schiet voor kunststof flesjes) wil men nu niet gaan toepassen. Dit zou dan maar op straat moeten gaan gebeuren en wel op publieke grond. Sterker nog, de inzamelboxen zouden niet eens per se in de buurt van een supermarkt hoeven te staan. Terwijl met 20.000 – 25.000 openbare glasbakken tien jaar lang de glasnorm van 90% niet is gehaald, stelt men nu met slechts ongeveer 3.000 openbare/onbeveiligde inzamelautomaten de 90% voor blikjes wel te gaan halen.

Afrekenen doen we niet. Het is monitoren tot de ILT en Rijkswaterstaat een ons wegen.

Het belangrijkste juridische gebrek is dat de regelingen geheel draaien om 'verantwoording achteraf' op jaarbasis. Boetes worden sowieso aan het Afvalfonds niet uitgedeeld door de ILT. Alles draait om de 'last onder dwangsom'. Belangrijk daarbij is dat de ILT in zijn HUF-toets stelt dat handhaven niet of nauwelijks mogelijk is. De ambtenaren op het Ministerie zijn dat niet met hen eens. Wij delen nadrukkelijk het oordeel van de ILT in dezen. Dit voorbeeld kan dit verhelderen.

De norm van 2023? Het Afvalfonds rapporteert medio 2024 De ILT gaat dit dan toetsen. Dit vergt heel veel werk. **Als de norm niet is gehaald én alles meezit**, dan kan de ILT in december een last onder dwangsom opleggen voor 2025. De toetsing daarvan kan pas na de ontvangst van de cijfers (medio 2026).

En dan hebben we het nog niet eens over de situatie dat de ILT niet handhaaft, omdat zij b.v. ook andere prioriteiten heeft. De gang naar de rechter kost een milieuorganisatie ongeveer twee jaar. Het kan dan in dit voorbeeld medio 2027 zijn voordat het bedrijfsleven voor het eerst een dwangsom verschuldigd is.

Wat moet er veranderen?

Het is vrij simpel: het statiegeldsysteem moet niet draaien om een enorm bureaucratische en betwistbare verantwoording na afloop van een boekjaar. **Er moet een werkelijk robuust systeem komen – dat bij wijze van spreken bijna niet getoetst hoeft te worden.** Hét grote gebrek is op dit moment, misschien zelfs maar gelegen in één missend artikel: dat is *'dat (grotere/bemande) verkooppunten statiegeld teruggeven aan degene die zijn flesje of blikjes inlevert'*.

Breda, 28 februari 2022